

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

19. december 2019 *

»Appel – personalesager – vedtægten for tjenestemænd i Den Europæiske Union – artikel 1d – artikel 17, stk. 1, i bilag VIII – efterladtepension – betingelser for tildeling – begrebet »længstlevende ægtefælle« efter en EU-tjenestemand – ægteskab og ægteskabslignende forhold – samlivsforhold – princippet om forbud mod forskelsbehandling – tilsvarende situation – foreligger ikke – betingelse om ægteskabets varighed – bekæmpelsen af svig – berettigelse«

I sag C-460/18,

angående appel i henhold til artikel 56 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, iværksat den 12. juli 2018,

HK, Espartinas-Sevilla (Spanien), ved advokats S. Rodrigues og A. Champetier,

appellant,

de øvrige andre parter i appelsagen:

Europa-Kommissionen ved G. Gattinara og B. Mongin, som befuldmægtigede,

sagsøgt i første instans,

Rådet for Den Europæiske Union ved M. Bauer R. Meyer, som befuldmægtigede,

intervenienter i første instans,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, J.-C. Bonichot, Domstolens vicepræsident, R. Silva de Lapuerta, og dommerne M. Safjan (refererende dommer), L. Bay Larsen og C. Toader,

generaladvokat: P. Pikamäe,

justitssekretær: fuldmægtig V. Giacobbo-Peyronnel,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 8. maj 2019,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 29. juli 2019,

afsagt følgende

* Processprog: fransk.

Dom

- 1 Med appellen har HK nedlagt påstand om ophævelse af dom afsagt af Den Europæiske Unions Ret den 3. maj 2018, HK mod Kommissionen (T-574/16, ikke trykt i Sml., EU:T:2018:252, herefter »den appellerede dom«), hvorved Retten frifandt Kommissionen i søgsmålet med påstand dels om annullation af Kommissionens afgørelse om afslag på at tildele ham efterladtepension (herefter »den omtvistede afgørelse«) og om nødvendigt Kommissionens afgørelse om afvisning af klage, dels om erstatning for den økonomiske og ikke-økonomiske skade, der angiveligt er lidt.

Retsforskrifter

Direktiv 2000/78/EF

- 2 Artikel 1 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/78/EF af 27. november 2000 om generelle rammebestemmelser om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv (EFT 2000, L 303, s. 16), der har overskriften »Formål«, bestemmer:

»Formålet med dette direktiv er, med henblik på at gennemføre princippet om ligebehandling i medlemsstaterne, at fastlægge en generel ramme for bekæmpelsen af forskelsbehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.«

- 3 Direktivets artikel 2 med overskriften »Begrebet forskelsbehandling« fastsætter:

»1. I dette direktiv betyder princippet om ligebehandling, at ingen må udsættes for nogen form for direkte eller indirekte forskelsbehandling af nogen af de i artikel 1 anførte grunde.

2. I henhold til stk. 1

- a) foreligger der direkte forskelsbehandling, hvis en person af en eller flere af de i artikel 1 anførte grunde behandles ringere, end en anden i en tilsvarende situation bliver, er blevet eller ville blive behandlet

[...]«

Vedtægten

- 4 Artikel 1 i vedtægten for tjenestemænd i Den Europæiske Union i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i nærværende sag (herefter »vedtægten«), har følgende ordlyd:

»1. Ved anvendelsen af denne vedtægt er enhver form for forskelsbehandling på grund af køn, race, hudfarve, etnisk eller social oprindelse, genetiske anlæg, sprog, religion eller tro, politiske eller andre anskuelser, tilhørsforhold til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel, handicap, alder eller seksuel orientering forbudt.

I henhold til denne vedtægt behandles et ægteskabslignende forhold på lige fod med ægteskab, forudsat at samtlige betingelser i artikel 1, stk. 2, litra c), i bilag VII er opfyldt.

[...]

5. Hvis personer, der er omfattet af denne vedtægt, og som finder, at de er blevet krænket, fordi ligebehandlingsprincippet som fastlagt ovenfor ikke er blevet anvendt på dem, fremlægger oplysninger, på grundlag af hvilke man må formode, at der har fundet direkte eller indirekte forskelsbehandling

sted, påhviler det institutionen at bevise, at der ikke har været tale om krænkelse af ligebehandlingsprincippet. Denne bestemmelse finder ikke anvendelse i forbindelse med disciplinærsager.

6. Da princippet om ligebehandling og princippet om proportionalitet skal overholdes, skal enhver fravigelse fra dette princip begrundes objektivt og rimeligt og under henvisning til legitime målsætninger af almen interesse inden for rammerne af personalepolitikken. Sådanne målsætninger kan bl.a. være begrundelse for, at der fastsættes en obligatorisk pensionsalder og en minimumsalder for tildeling af alderspension.«

5 Vedtægtens artikel 79, stk. 1, fastsætter:

»En tjenstemands eller forhenværende tjenstemands efterladte ægtefælle er i henhold til de i kapitel 4 i bilag VIII fastsatte betingelser berettiget til efterladtepension lig med 60% af alderspensionen eller den invaliditetsydelse, som ægtefællen oppebar eller, uafhængigt af tjenestens længde eller af tjenstemandens alder, ville have været berettiget til, hvis tjenstemanden ved sin død havde haft krav derpå.«

6 Vedtægtens artikel 91, stk. 2, bestemmer:

»En klage kan kun antages til påkendelse ved Den Europæiske Union Domstol når:

- der for ansættelsesmyndigheden i forvejen er indbragt en klage efter artikel 90, stk. 2, inden for den deri fastsatte frist, og
- denne klage har været genstand for en udtrykkelig eller stiltiende afvisning.«

7 Artikel 1, stk. 2, i bilag VII til vedtægten fastsætter:

»Ret til husstandstillæg har:

[...]

- c) en tjenstemand, der lever i et registreret fast ægteskabslignende forhold, på betingelse af:
- i) at parret forelægger et officielt dokument, der er anerkendt af en medlemsstat eller af en kompetent myndighed i en medlemsstat, og som attesterer deres status som partnere, uden at der er tale om ægteskab
 - ii) at ingen af partnerne er gift eller har indgået et andet fast partnerskab, som ikke er ægteskab
 - iii) at partnerne ikke er beslægtede på en af følgende måder: forældre, forældre og børn, bedsteforældre og børnebørn, brødre og søstre, tanter, onkler, nevøer, niecer, svigersønner og svigerdøtre
 - iv) at parret ikke har mulighed for at indgå ægteskab i en medlemsstat; i forbindelse med dette punkt anses et par udelukkende for at have mulighed for at indgå ægteskab, hvis begge personer opfylder alle de i en medlemsstats lovgivning fastsatte betingelser for, at et sådant par kan indgå ægteskab,

[...]«

8 Artikel 17 i bilag VIII til vedtægten har følgende ordlyd:

»Den længstlevende ægtefælle efter en tjenestemand, der er afgået ved døden i en af de tjensteretlige stillinger, der omhandles i artikel 35 i vedtægten, får, såfremt de har været gift mindst et år, med forbehold af artikel 1, stk. 1, ovenfor og artikel 22 nedenfor efterladtepension, der er lig med 60% af den pension, som tjenestemanden ville have oppebåret, hvis han, uden hensyn til tjenestetidens varighed og tjenstemandens alder, havde haft krav herpå på tidspunktet for sin død.

Der tages ikke hensyn til den i første stykke nævnte varighed af ægteskabet, hvis der findes et eller flere børn i dette eller i tjenstemandens eventuelle tidligere ægteskab, og den længstlevende ægtefælle forsørger eller har forsørgt disse børn, eller hvis tjenstemandens død skyldes en helbredsmangel eller sygdom, som han har pådraget sig i forbindelse med sit arbejde eller en ulykke.«

Sagens baggrund

9 Appellanten, HK, og N. indledte deres samliv i løbet af 1994, hvor de var bosiddende i Liège (Belgien).

10 N. var tjenestemand ved Europa-Kommissionen og havde gjort tjeneste ved Det Fælles Forskningscenter (JCR) i Sevilla (Spanien) fra den 16. maj 2005.

11 Som følge af sundhedsmæssige problemer har appellanten været forhindret i at arbejde eller at uddanne sig. Han modtog regelmæssigt pengebeløb af N.

12 Appellanten og N. giftede sig i Liège den 9. maj 2014.

13 N. døde den 11. april 2015.

14 Efter N.'s død meddelte Kommissionen mundtligt appellanten, at der ikke vil blive udbetalt efterladtepension til ham.

15 Den 15. juni 2015 indgav appellanten en forudgående administrativ klage over den omtvistede afgørelse. Ved Kommissionens afgørelse af 15. september 2015 blev denne klage afvist.

Sagsbehandlingen for Retten og den appellerede dom

16 Ved stævning indleveret til Retten for EU-personalesagers Justitskontor (herefter »Personaleretten«) den 23. december 2015 anlagde appellanten sag med påstand om annullation af den omtvistede afgørelse og om erstatning for den økonomiske og ikke-økonomiske skade, der angiveligt er lidt.

17 Ved dokument indleveret til Personalerettens Justitskontor den 18. februar 2016 anmodede Rådet for Den Europæiske Union om tilladelse til at intervenere til støtte for Kommissionens påstande. Ved kendelse af 13. april 2016 imødekom formanden for Personalerettens Første Afdeling denne begæring.

18 I henhold til artikel 3 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU, Euratom) 2016/1192 af 6. juli 2016 om overførsel til Retten af kompetencen til som første instans at afgøre tvister mellem Den Europæiske Union og dens ansatte (EUT 2016, L 200, s. 137) blev denne sag overført til Den Europæiske Unions Ret i den stand, som den befandt sig i den 31. august 2016.

19 Til støtte for sin påstand om annullation af den omtvistede afgørelse og »om fornødent« afgørelsen om afvisning af klagen af 15. juni 2015 havde appellanten fremsat en ulovlighedsindsigelse over for artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten, idet han gjorde gældende, dels at kriteriet om, at ægteskabet eller det ægteskabslignende forhold skal have varet mindst ét år, er vilkårligt og

uhensigtsmæssigt i forhold til det formål, som forfølges med efterladtepensionen, dels at denne bestemmelse er ulovlig, idet den tilsidesætter artikel 21 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«) og artikel 2 i direktiv 2000/78.

- 20 Appellanten havde tillige nedlagt påstand om, at Kommissionen tilpligtedes at betale erstatning for den økonomiske og ikke-økonomiske skade, der efter ret og billighed opgøres til 5 000 EUR.
- 21 Ved den appellerede dom frifandt Retten Kommissionen i sin helhed og tilpligtede appellanten at betale sagsomkostningerne.

Parternes påstande for Domstolen

- 22 Ved sit appelskrift har appellanten nedlagt følgende påstande:
- Den appellerede dom ophæves.
 - Domstolen træffer afgørelse i sagen, og appellanten gives påstandene for første instans, herunder påstanden om, at Kommissionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne, eller subsidiært:
 - Sagen hjemvises til Retten med henblik på, at denne træffer afgørelse, idet der træffes afgørelse om sagsomkostningerne i overensstemmelse med artikel 184 i Domstolens procesreglement.
- 23 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:
- Frifindelse.
 - Appellanten tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

Om appellen

- 24 Til støtte for sin appel har appellanten fremsat to anbringender, hvoraf det første vedrører en tilsidesættelse af artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten samt en tvetydig, usammenhængende og selvmodsigende begrundelse af den appellerede dom, og det andet en tilsidesættelse af princippet om forbud mod forskelsbehandling og en utilstrækkelig begrundelse af den nævnte dom.

Formaliteten

- 25 Under retsmødet har Kommissionen og Rådet gjort gældende, at appellanten i sit søgsmål for Retten har påberåbt sig en ulovlighedsindsigelse over for artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten, hvorved han har gjort gældende, at denne bestemmelse er diskriminerende med den begrundelse, at tildelingen af efterladtepension er betinget af en ægteskabelig forbindelse mellem de omhandlede personer. Til støtte for det første appelanbringende har appellanten imidlertid nu hævdet, at artikel 17, stk. 1, ikke forbeholder efterladtepension for gifte par. Dette anbringende er ikke blevet drøftet for Retten og udgør derfor et nyt anbringende, som bør afvises.
- 26 I denne henseende bemærkes, at det følger af Domstolens faste praksis, at såfremt en part fik adgang til for første gang for Domstolen at fremføre et anbringende, der ikke var blevet fremsat for Retten, ville det være ensbetydende med at give parten adgang til at forelægge Domstolen en mere omfattende tvist end den, der blev forelagt Retten. Under en appel har Domstolen således kun kompetence til at tage stilling til den retlige afgørelse, der er blevet truffet vedrørende de anbringender og argumenter,

som er blevet behandlet i første instans (dom af 1.6.1994, Kommissionen mod Brazelli Lualdi m.fl., C-136/92 P, EU:C:1994:211, præmis 59, og af 8.11.2016, BSH mod EUIPO, C-43/15 P, EU:C:2016:837, præmis 43).

- 27 Inden for rammerne af et anbringende, som kan antages til realitetsbehandling, tilkommer det imidlertid i princippet appellanten at fremsætte argumenter til støtte for anbringendet, således som han forstår det, enten ved at støtte sig på argumenter, der allerede er anvendt for Retten, eller ved at fremsætte nye argumenter, navnlig vedrørende Rettens stillingtagen. Hvis det forholdt sig anderledes, ville appelproceduren blive berøvet en del af sin mening (dom af 18.1.2007, PKK og KNK mod Rådet, C-229/05 P, EU:C:2007:32, præmis 64 og den deri nævnte retspraksis).
- 28 Det må derfor konstateres, at fortolkningen af artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten og dens anvendelse på appellants situation er blevet drøftet for Retten under retsforhandlingerne i første instans. Nærværende anbringende har til formål på udførlig måde at anfægte Rettens fortolkning og anvendelse af denne bestemmelse, og det udgør derfor ikke et nyt anbringende, som det er forbudt at fremsætte under appellen.
- 29 Det følger heraf, at det første appelanbringende skal antages til realitetsbehandling.

Realiteten

Parternes argumentation

- 30 Appellanten har gjort gældende, at den appellerede dom er behæftet med en tvetydig, usammenhængende og selvmodsigende begrundelse. I denne forbindelse er han af den opfattelse, at Retten som svar på det første anbringende, hvorefter kriteriet om ægteskab eller ægteskabslignende forhold er vilkårligt og uhensigtsmæssigt, har lagt fejlagtige betragtninger til grund, idet den »uden forbehold« har fastslået en forbindelse mellem begrebet »ægtefælle« i artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten og begrebet »ægteskab«. Retten har således opstillet en betingelse for anvendelsen af denne bestemmelse, som ikke gør tildelingen af efterladtepension til den længstlevende ægtefælle efter en tjenestemand betinget af, at disse to personer har indgået ægteskab. Appellanten har gjort gældende, at positiv ret har udviklet sig, idet andre samlivsformer, såsom samlivsforhold og ægteskabslignende forhold, i flere nationale lovgivninger er blevet tilnærmet ægteskabet.
- 31 Desuden har Unionens lovgivning selv udviklet sig, bl.a. i forbindelse med reformen af vedtægten i 2004, navnlig med ændringen af vedtægtsens artikel 1d, stk. 1. Unionens lovgiver har tilføjet den seksuelle orientering, hvorved partnere af samme køn, som er officielt registreret, på visse betingelser kan modtage de samme vedtægtsmæssige fordele som gifte personer.
- 32 Ifølge appellanten kunne Retten derfor ikke i præmis 30 i den appellerede dom gyldigt antage, at de til afgørelse af tvisten relevante bestemmelser i vedtægten, herunder artikel 17, stk. 1, i bilag VIII, indeholder EU-retlige begreber såsom »ægteskab« og »ægtefælle«, som udelukkende henviser til et forhold baseret på ægteskab i udtrykkets traditionelle forstand.
- 33 I øvrigt er den appellerede dom selvmodsigende, idet Retten i dommens præmis 28 tillige har fremhævet, at ægteskabet »i princippet« ikke kan sammenlignes med samlivsforhold eller andre faktiske parforhold. Retten har således anerkendt, at der er situationer, hvori ægteskabet kan sammenlignes med andre samlivsformer. Imidlertid har Retten ikke draget konsekvenserne af denne mulighed for at vurdere, om det samliv, som appellanten i den foreliggende sag har haft med den afdøde tjenestemand, kunne sammenlignes med et ægteskab, og om han kunne anses for en »længstlevende ægtefælle« som omhandlet i artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten, navnlig i det omfang, hvor han have kunnet godtgøre samlivet med N. og dets varighed.

- 34 I præmis 47 i den appellerede dom har Retten desuden af dommens præmis 22 udledt, at betingelsen for tildeling af efterladtepension ikke hviler på tabet af den afdøde tjenestemands vederlag, men på den juridiske karakter af de forbindelser, som forenede denne tjenestemand med sin efterladte ægtefælle eller partner. Med denne afgørelse har Retten derfor med rette antaget, at begreberne »ægtefælle« og »partner« er ligeværdige.
- 35 Kommissionen har indvendt, at Unionens retsinstanser ikke ved fortolkningen af begreber i vedtægten er forpligtet til at tage hensyn til nationale lovgivninger. Den har gjort gældende, at ægteskabslignende forhold i visse tilfælde kan give den ikke-gifte partner rettigheder, men alene når de i vedtægten fastsatte betingelser er opfyldt. For at anerkende, at der foreligger et »partnerskab, som ikke er ægteskab«, kræves der efter vedtægten bevis for et samliv af en vis stabilitet og overholdelse af betingelserne i artikel 1, stk. 2, litra c), i bilag VII til vedtægten, bl.a. manglende mulighed for indgåelse af ægteskab. Ægteskabslignende forhold skal derfor udelukkende behandles på lige fod med ægteskab, såfremt samtlige de betingelser, der er opregnet i denne bestemmelse, er opfyldt; jf. ordlyden i artikel 1d, stk. 1, andet afsnit, i vedtægten. Appellanten har imidlertid ikke godtgjort, at han opfylder disse betingelser.
- 36 Hvad angår de påståede mangler med hensyn til begrundelsen af den appellerede dom er Kommissionen af den opfattelse, at dommens præmis 47 hverken er tvetydig eller selvmodsigende. I denne præmis har Retten opfordret til at tage hensyn til den juridiske karakter af forbindelserne mellem partnerne, dvs. enten et ægteskab, som gør det muligt at oppebære efterladtepension, eller et ægteskabslignende forhold som angivet ved konjunktionen »eller«. Fortolkningen, hvorefter Retten i denne præmis skulle have sidestillet den »længstlevende partner« med »ægtefællen«, modsiges af den nævnte dom i sin helhed.

Domstolens bemærkninger

- 37 Med sit første appelanbringende har appellanten gjort gældende, at den appellerede dom er behæftet med en tvetydig, usammenhængende og selvmodsigende begrundelse. I visse af dommens præmisser omfatter begrebet »ægtefælle«, som benyttes i artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten, alene en gift person, mens Retten i andre af dommens præmisser tillige har anvendt dette begreb på en »partner«.
- 38 Ifølge fast retspraksis skal begrundelsen for en dom afsagt af Retten klart og utvetydigt angive de betragtninger, som den har lagt til grund, således at de berørte parter kan få kendskab til grundlaget for den trufne beslutning, og således at Domstolen kan udøve sin prøvelsesret (jf. i denne retning dom af 14.10.2010, Deutsche Telekom mod Kommissionen, C-280/08 P, EU:C:2010:603, præmis 135 og 136, og kendelse af 4.6.2019, Aldo Supermarkets mod EUIPO, C-822/18 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2019:466, præmis 18).
- 39 Spørgsmålet, hvorvidt begrundelsen for en dom afsagt af Retten er selvmodsigende eller utilstrækkelig, er et retsspørgsmål, der kan rejses under en appelsag (dom af 17.12.1998, Baustahlgewebe mod Kommissionen, C-185/95 P, EU:C:1998:608, præmis 25, og af 23.1.2019, Klement mod EUIPO, C-698/17 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2019:48, præmis 29).
- 40 I sin stævning for Retten havde appellanten fremsat to ulovlighedsindsigelser over for artikel 17 i bilag VIII til vedtægten, idet denne bestemmelse dels indeholder et kriterium, som angiveligt er »vilkårligt og uhensigtsmæssigt« til fastsættelse af retten til efterladtepension, dels tilsidesætter chartrets artikel 21 og artikel 2 i direktiv 2000/78.
- 41 Med henblik på at tage stilling til disse anbringer undersøgte Retten den personkreds, som er omfattet af artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten.

- 42 I denne forbindelse anførte Retten i præmis 22 i den appellerede dom, at denne bestemmelse opstiller »dels en betingelse med hensyn til den ægteskabelige status, som er at være den afdøde tjenestemands efterladte ægtefælle, dels en betingelse med hensyn til varigheden af denne status, dvs. at have været dennes ægtefælle i mindst et år«.
- 43 Retten fastslog i dommens præmis 23, at »bestemmelserne i artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten er klare og præcise og fastsætter utvetydigt de betingelser, som skal opfyldes for at få tildelt efterladtepension, nemlig at have være gift med den afdøde tjenestemand i mindst et år«. I dommens præmis 25 præciserede Retten, at »efter både den retlige definition og den almindelige betydning henviser udtrykket »ægtefælle« til en person, som officielt har indgået et af loven anerkendt »ægteskab« med alle de rettigheder og pligter, dette medfører«.
- 44 I præmis 29 i den appellerede dom tilføjede Retten, at »begreberne »ægteskabslignende forhold« eller »samlivsforhold« adskiller sig fra »ægteskabsbegrebet«, der er klart afgrænset i samtlige medlemsstater«.
- 45 Retten antog derfor i dommens præmis 30, at de til afgørelse af tvisten relevante bestemmelser i vedtægten, herunder artikel 17, stk. 1, i bilag VIII, »indeholder EU-retlige begreber såsom »ægteskab« og »ægtefælle«, som udelukkende henviser til et forhold baseret på ægteskab i udtrykkets traditionelle forstand«.
- 46 I disse forskellige præmisser fastslog Retten således, at artikel 17, stk. 1, i bilag VIII udelukkende finder anvendelse på en person, der har indgået et ved lov anerkendt ægteskab.
- 47 Dog fandt Retten i præmis 32 i den appellerede dom, at »at EU-lovgiver ikke har handlet vilkårligt ved at begrænse tildelingen af efterladtepension til gifte personer og registrerede partnere, som ikke har mulighed for at indgå ægteskab«.
- 48 I modsætning til det, som Retten fastslog i dommens præmis 30, antog den uden at begrunde sin bedømmelse, at artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten ikke kun omfattede gifte personer, men tillige registrerede partnere.
- 49 I præmis 47 i den appellerede dom bemærkede Retten i øvrigt, at det fremgik af dommens præmis 22, at »betingelsen for tildeling af efterladtepension ikke hviler på tabet af den afdøde tjenestemands vederlag, men på den juridiske karakter af de forbindelser, som forenede denne tjenestemand med sin efterladte ægtefælle eller partner«.
- 50 Under disse omstændigheder har begrundelsen for den appellerede dom ikke klart og forståeligt angivet de betragtninger, som Retten har lagt til grund, for at fastslå, hvilke personer der er omfattet af anvendelsesområdet for artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten.
- 51 Som generaladvokaten har anført i punkt 50 i forslaget til afgørelse, er spørgsmålet om personkredsen i denne bestemmelse tæt knyttet til spørgsmålet om sammenligneligheden af de situationer, der sammenholdes med henblik på efterprøvelsen af, hvorvidt denne bestemmelse er i overensstemmelse med det almindelige princip om forbud mod forskelsbehandling.
- 52 Henset til den i nærværende doms præmis 38 og 39 nævnte retspraksis må det derfor konstateres, at Retten har tilsidesat begrundelsespligten, idet den tvetydige begrundelse i den appellerede dom dels ikke giver appellanten mulighed for at forstå Rettens ræsonnement med hensyn til anvendelsesområdet for artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten, dels ikke giver Domstolen mulighed for at udøve sin prøvelsesret.

- 53 Det følger af det ovenstående, at appellants første appelanbringende skal tages til følge, og at den appellerede dom følgelig skal ophæves, uden at det er fornødent at behandle det andet appelanbringende.

Søgsmålet for Retten

- 54 I overensstemmelse med artikel 61, stk. 1, andet punktum, i statuten for Den Europæiske Unions Domstol kan Domstolen, når den ophæver den af Retten truffene afgørelse, selv træffe endelig afgørelse, hvis sagen er moden til påkendelse.
- 55 Dette er ikke tilfældet i den foreliggende sag.

Formaliteten

- 56 I sit svarskrift for Retten havde Kommissionen gjort gældende, at appellants anbringender ikke kunne antages til realitetsbehandling, med den begrundelse, at de var forskellige fra de anbringender, der var blevet påberåbt til støtte for den forudgående administrative klage, og at »reglen om overensstemmelse« mellem en sådan forudgående administrativ klage og det efterfølgende søgsmål ville blive tilsidesat.
- 57 Imidlertid har Kommissionen under det retsmøde, som blev afholdt for Retten den 19. oktober 2017, givet afkald på at anfægte, at disse anbringender kan realitetsbehandles.
- 58 Under disse omstændigheder er det ufnødent at prøve, hvorvidt sagen for Retten kunne antages til realitetsbehandling.

Realiteten

Påstanden om annullation af den omtvistede afgørelse

– Parternes argumentation

- 59 Til støtte for sin annulationspåstand har appellanten for det første gjort gældende, at efterladtepension har til formål at give den person, som har nydt godt af en EU-tjenestemands indtægter i løbet af det liv, som vedkommende har delt med sidstnævnte, mulighed for at opnå delvis kompensation for det tab af indtægter, som tjenestemandens død har medført. Appellanten har vedgået, at den omstændighed at være gift eller at have indgået et ægteskabslignende forhold ikke nødvendigvis indebærer, at den efterladte ægtefælle eller partner har nydt godt af den afdøde tjenestemands indtægter i løbet af deres samliv, og dermed, at vedkommende har behov for en erstatningsindtægt.
- 60 Appellanten har anført, at dette imidlertid er tilfældet, når den efterladte ægtefælle eller partner som i den foreliggende sag var afhængig af den afdøde tjenestemands indtægter. Han har således gjort gældende, at han siden 2013 har været forhindret i at arbejde og at uddanne sig som følge af sundhedsmæssige problemer, og at han har været fuldstændig afhængig af N.'s indtægter.
- 61 Appellanten har anført, at artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten er ulovlig, idet bestemmelsen som betingelse for tildeling af efterladtepension kræver, at ansøgeren skal have været gift eller have levet i et ægteskabslignende forhold med den afdøde tjenestemand i mindst et år. Disse betingelser er vilkårlige

og uhensigtsmæssige i forhold til det formål, som efterladtepensionen forfølger. En efterladt ægtefælle, som har været gift et år og en dag, kan således få tildelt efterladtepension, hvorimod en samlevende, som igennem flere årtier har delt en tjenestemands liv og indtægter, ikke har ret til denne pension.

- 62 Appellanten har for det andet fremhævet, at faktiske parforhold og retlige parforhold udviser ligheder. I dele af den belgiske litteratur og retspraksis antages det, at der består naturlige forpligtelser mellem samlevende. Anerkendelsen af disse forpligtelser, som kan blive borgerlige forpligtelser, gør det muligt at antage, at situationen for ægtepar ligner situationen for samlevende, i det mindste såfremt den ene samlevende yder den anden økonomisk bistand i et stabilt og langvarigt forhold, hvilket er tilfældet i den foreliggende sag.
- 63 Følgelig er den forskellige behandling af efterladte ægtefæller og efterladte samlevende som omhandlet i af artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten diskriminerende. I denne henseende har appellanten henvist til Domstolens dom af 1. april 2008, Maruko (C-267/06, EU:C:2008:179).
- 64 Artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten tilsidesætter derfor chartrets artikel 21 og artikel 2 i direktiv 2000/78, og følgelig bør den anfægtede afgørelse, som er truffet på dette grundlag, annulleres.
- 65 Kommissionen og Rådet, som er interveneret i sagen, har nedlagt påstand om, at appellants anbringender forkastes.

– *Domstolens bemærkninger*

- 66 Ifølge Domstolens faste praksis kræver princippet om forbud mod forskelsbehandling, at ensartede forhold ikke må behandles forskelligt, og at forskellige forhold ikke må behandles ensartet, medmindre en sådan forskellig behandling er objektivt begrundet (dom af 20.6.2019, Ustariz Aróstegui, C-72/18, EU:C:2019:516, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).
- 67 Spørgsmålet om den ensartede karakter af forskellige situationer skal vurderes i henhold til alle de forhold, som kendetegner dem. Disse omstændigheder skal navnlig fastlægges og vurderes på grundlag af indholdet af og formålet med den EU-retsakt, der indfører en forskellig behandling. Endvidere skal der tages hensyn til de principper, der gælder inden for det område, som den pågældende retsakt henhører under, og de formål, der forfølges på det pågældende område (dom af 16.12.2008, Arcelor Atlantique et Lorraine m.fl., C-127/07, EU:C:2008:728, præmis 26, og af 6.6.2019, P.M. m.fl., C-264/18, EU:C:2019:472, præmis 29).
- 68 I det foreliggende tilfælde er formålet med efterladtepension som omhandlet i artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten at tildele den »længstlevende ægtefælle« en erstatningsindtægt, som delvist skal kompensere tabet af den afdøde ægtefælles indtægter.
- 69 Som anført af generaladvokaten i punkt 90 i forslaget til afgørelse fremgår det af ordlyden af artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten, sammenholdt med vedtægtens artikel 1d, stk. 1, andet afsnit, og artikel 1, stk. 2, litra c), i bilag VII til vedtægten, at retten til efterladtepension ikke er underlagt betingelser om midler eller formue, som skal karakterisere den efterladte ægtefælles manglende evne til at dække sine behov og således påvise vedkommendes tidligere økonomiske afhængighed af den afdøde ægtefælle.
- 70 Tildelingen af efterladtepension afhænger derimod alene af den retlige karakter af de bånd, som knyttede den pågældende person til den afdøde tjenestemand (jf. i denne retning dom af 31.5.2001, D og Sverige mod Rådet, C-122/99 P og C-125/99 P, EU:C:2001:304, præmis 47).

- 71 Betingelsen i artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten for at bestemme personkredsen i denne bestemmelse, nemlig den omstændighed at være den afdøde tjenstemands »ægtefælle«, indebærer, at modtageren af efterladtepension skal have været forenet med den afdøde tjenstemand i et borgerligt forhold, som udløser en række rettigheder og forpligtelser mellem dem.
- 72 I denne henseende fremgår det af Domstolens praksis, at selv om faktiske parforhold og retlige parforhold, såsom ægteskabet, på visse områder kan udvise lighedstræk, kan disse lighedstræk ikke nødvendigvis medføre, at disse to former for samliv ligestilles (dom af 15.4.2010, Gualtieri mod Kommissionen, C-485/08 P, EU:C:2010:188, præmis 75).
- 73 Ægteskabet er kendetegnet ved strenge formforskrifter og skaber omfattende gensidige rettigheder og forpligtelser mellem ægtefællerne, herunder pligten til at yde bistand og til solidaritet.
- 74 I øvrigt har EU-lovgiver udtrykkeligt under visse betingelser udvidet anvendelsen af vedtægtens bestemmelser vedrørende gifte personer til personer, som har indgået et registreret partnerskab.
- 75 Ifølge ordlyden af vedtægtens artikel 1d, stk. 1, andet afsnit, behandles et ægteskabslignende forhold således i henhold til vedtægten på lige fod med ægteskab, forudsat at samtlige betingelser i artikel 1, stk. 2, litra c), i bilag VII er opfyldt. Betingelserne i denne bestemmelse omfatter bl.a. den omstændighed, at parret forelægger et officielt dokument, der er anerkendt af en medlemsstat eller af en kompetent myndighed i en medlemsstat, og som attesterer deres status som partnere, uden at der er tale om ægteskab, og at parret ikke har mulighed for at indgå ægteskab i en medlemsstat.
- 76 Denne bestemmelse kræver følgelig, at tjenstemanden, der har indgået et registreret partnerskab, opfylder de retlige betingelser i den nævnte bestemmelse for, at det registrerede partnerskab kan sidestilles med ægteskab i vedtægtens forstand.
- 77 Det følger af artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten, sammenholdt med vedtægtens artikel 1d, stk. 1, andet afsnit, at når betingelserne i sidstnævnte bestemmelse er opfyldt, kan en partner få tildelt efterladtepension ved partnerens død.
- 78 Et faktisk parforhold, såsom samlivsforhold, opfylder derimod ikke disse kriterier, idet et sådant parforhold, som generaladvokaten i det væsentlig har anført i punkt 94 i forslaget til afgørelse, i princippet ikke er tildelt retlig status i henhold til lov.
- 79 I sin stævning har appellanten for det første gjort gældende, at situationen for ægtepar ligner situationen for samlevende, og at en del af den belgiske litteratur og retspraksis er af den opfattelse, at naturlige forpligtelser mellem samlevende skal anerkendes, hvorved de bliver borgerlige forpligtelser.
- 80 I denne forbindelse, og idet det er ufornuddent at tage stilling til, hvorvidt der består sådanne naturlige forpligtelser i belgisk ret, er det tilstrækkeligt at bemærke, at appellanten under alle omstændigheder ikke har hævdet, at samlivsforhold i belgisk ret udløser forpligtelser af samme art som dem, et ægteskab medfører.
- 81 Det kan derfor ikke antages, at det følger af det fremsatte argument, at EU-lovgiver ikke gyldigt kunne beslutte at underlægge samlivsforhold og ægteskab særskilte ordninger.
- 82 For det andet har appellanten henvist til dom af 1. april 2008, Maruko (C-267/06, EU:C:2008:179), hvori Domstolen fastslog, at bestemmelserne i artikel 1, sammenholdt med artikel 2, i direktiv 2000/78 er til hinder for en ordning, hvorefter en registreret partner efter sin partners død ikke tildeles efterladtepension ligesom ægtefæller, selv om det registrerede partnerskab i den anvendelige nationale ret placerer personer af samme køn i en situation, der kan sammenlignes med ægtefællers situation for så vidt angår den omhandlede efterladteydelse, og at det tilkommer den forelæggende ret

at efterprøve, om en efterladt registreret partner befinder sig i en situation, der kan sammenlignes med situationen for en ægtefælle, der modtager efterladteydelsen i henhold til den pågældende erhvervstilknnyttede pensionsforsikringsordning.

- 83 I den sag, der gav anledning til nævnte dom, var der tale om et partnerskab registreret i en medlemsstat og ikke som i den foreliggende sag et samlivsforhold. Det kan ikke udledes af den nævnte dom, at samlivsforhold skal sidestilles med ægteskab med henblik på anvendelsen af artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten.
- 84 Under disse omstændigheder må det fastslås, at samlevende for så vidt angår efterladtepension ikke befinder sig i en situation, som kan sammenlignes med situationen for gifte personer eller personer, som har indgået et registreret partnerskab, som opfylder betingelserne for at være omfattet af artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten.
- 85 Artikel 17, stk. 1, i bilag VIII til vedtægten forekommer derfor ikke åbenbart uhensigtsmæssig i forhold til efterladtepensionens formål og tilsidesætter ikke det almindelige princip om forbud mod forskelsbehandling, selv om bestemmelsen udelukker samlevende fra dens anvendelsesområde.
- 86 Desuden har appellantent gjort gældende, at betingelsen om, at ægteskabet har varet mindst et år for at få ret til efterladtepension, er vilkårlig, uhensigtsmæssig og diskriminerende. Da han har været gift med N. i næsten et år, burde han også have ret til efterladtepension.
- 87 I denne henseende har Kommissionen gjort gældende, at betingelsen om en minimumsvarighed af ægteskabet har til formål at undgå, at dette ikke kun er en arveaftale, som snarere er baseret på økonomiske overvejelser end på en hensigt om samliv. Denne betingelse om ægteskabets varighed gør det bl.a. muligt at bekæmpe svig.
- 88 Det bemærkes, at princippet om forbud mod svig og retsmisbrug udgør et almindeligt EU-retligt princip, som borgerne skal overholde (jf. i denne retning dom af 6.2.2018, Altun m.fl., C-359/16, EU:C:2018:63, præmis 49 og den deri nævnte retspraksis).
- 89 Det må derfor konstateres, at EU-lovgiver ved bekæmpelsen af misbrug og svig har en vis skønsmargen med hensyn til fastsættelsen af retten til efterladtepension. Betingelsen, hvorefter ægteskabet skal have varet mindst et år for, at den efterladte ægtefælle kan få tildelt efterladtepension, skal i det foreliggende tilfælde sikre, at forholdet mellem de pågældende personer er reelt og stabilt.
- 90 En sådan betingelse forekommer ikke at være diskriminerende eller åbenbart uhensigtsmæssigt i forhold til formålet med efterladtepensionen.
- 91 Det følger af samtlige ovenstående betragtninger, at den af appellantent fremsatte påstand om annullation af den omtvistede afgørelse skal forkastes som ugrundet.

Erstatningspåstanden

- 92 Appellantent har gjort gældende, at den anfægtede afgørelse har påført ham et økonomisk og et ikke-økonomisk tab.
- 93 I denne henseende bemærkes, at sagsøgte i personalesager skal frifindes for en påstand om erstatning for økonomiske og ikke-økonomiske tab, når der er en nær sammenhæng mellem denne påstand og den annullationspåstand, som er blevet forkastet som ugrundet (jf. i denne retning dom af 6.3.2001, Connolly mod Kommissionen, C-274/99 P, EU:C:2001:127, præmis 129).

- 94 I den foreliggende sag må det konstateres, at der er en nær sammenhæng mellem erstatningspåstanden og annullationspåstanden.
- 95 Da annullationspåstanden er blevet forkastet, skal erstatningspåstanden ligeledes forkastes.
- 96 Det følger af det ovenstående, at sagsøgte skal frifindes i det hele.

Sagsomkostninger

- 97 I henhold til artikel 184, stk. 2, i Domstolens procesreglement træffer Domstolen afgørelse om sagsomkostningerne, såfremt appellen tages til følge, og Domstolen selv endeligt afgør sagen.
- 98 I henhold til nævnte reglements artikel 138, stk. 3, der i medfør af dets artikel 184, stk. 1, finder anvendelse i appelsager, bærer hver part sine egne omkostninger, hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter. Domstolen kan dog, hvis dette efter omstændighederne findes begrundet, beslutte, at en part, ud over at bære sine egne omkostninger, skal betale en del af modpartens omkostninger.
- 99 Henset til den omstændighed, at den appellerede dom ophæves, men at Kommissionen frifindes i søgsmålet i første instans, pålægges det i den foreliggende sag såvel appellanten som Kommissionen at bære hver deres egne omkostninger i forbindelse med sagen i første instans og appelsagen.
- 100 Procesreglementets artikel 140, stk. 1, som i medfør af dets artikel 184, stk. 1, finder anvendelse i appelsager, bestemmer, at medlemsstater og institutioner, der er indtrådt i en sag, bærer deres egne omkostninger.
- 101 Følgelig bærer Rådet som intervenient i første instans sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Første Afdeling):

- 1) Dommen afsagt af Den Europæiske Unions Ret den 3. maj 2018, HK mod Kommissionen (T-574/16, ikke trykt i Sml., EU:T:2018:252), ophæves.**
- 2) Europa-Kommissionen frifindes i det af HK anlagte søgsmål med påstand om annulation af Kommissionens afgørelse om afslag på at tildele ham efterladtepension og om erstatning for den økonomiske og ikke-økonomiske skade, der angiveligt er lidt.**
- 3) HK, Kommissionen og Rådet for Den Europæiske Union bærer hver deres egne omkostninger i forbindelse med sagen i første instans og appelsagen.**

Underskrifter